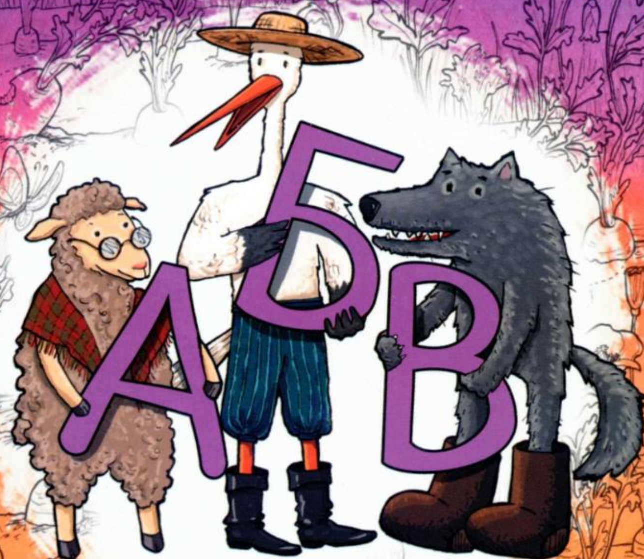
Ганна Шчуко

СВЕТ ЛІТАР
пані Понюшкі

беларускі алфавіт у 33 малюнках-гісторыях

УДК 821.161.3-93
ББК 84(4Беи)-44
Ш98

Шчуко Г. А.
Ш98 Свет літар пані Понюшкі : беларускі алфавіт у 33 малюнках-гісторыях / Ганна Шчуко. – Мінск : Медысонт, 2018. – 44 с.

ISBN 978-985-7199-34-1.

Кніга змяшчае 33 малюнкі з тэкстамі для ўсіх літар беларускага алфавіту. Сюжэт кожнага малюнка аб'ядноўвае словы, якія пачынаюцца на адпаведную літару ці маюць яе ўсярэдзіне. Кніга таксама ўключае ўвесь алфавіт на адным развароце і слоўнік-падказку.

Для дзяцей дашкольнага ўзросту, бацькоў, выхавальнікаў дзіцячых садкоў, настаўнікаў.

Па ўсіх пытаннях звяртайцеся да аўтара: ponushka.anki@gmail.com

УДК 821.161.3-93
ББК 84(4Беи)-44

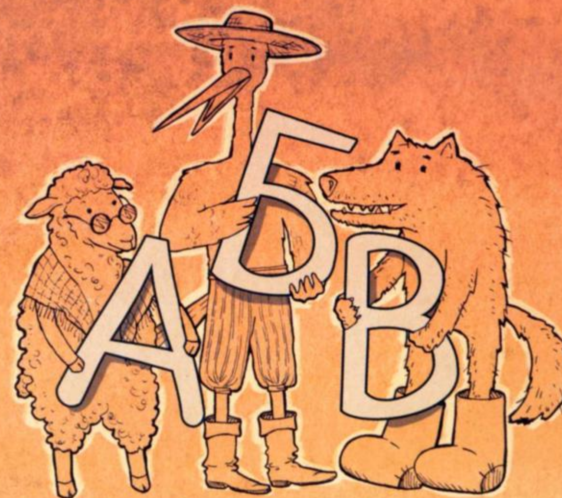
ISBN 978-985-7199-34-1

Ганна Шчуко

СВЕТ ЛІТАР пані Понюшкі

беларускі алфавіт у 33 малюнках-гісторыях

Мінск
«Медысонт»
2018

А вы ведалі, што часам літары ажываюць і нават могуць прыйсці да нас у госці?

Аднойчы я сядзела і думала пра літару А, і тут раптам розныя словы на А падбеглі да мяне – усе пераблытаныя, перамяшаныя – і папрасілі іх намаляваць. Я суняла словы, якія скакалі і гарэзілі, і акуратна размясціла некаторыя з іх на аркушы паперы. Так атрымаўся першы малюнак пра авечку Агату. Не прайшло і хвіліны, як да мяне падскочылі словы на літару Б і таксама папрасілі тонкімі галаскамі, каб іх намалявалі. А потым – словы на В, на Г, на Д і гэтак далей да самай апошняй літары алфавіту, пакуль кожная не атрымала сваю гісторыю. Я намалявала гісторыю нават пра маленькі сціплы апостраф, які, дарэчы, не лічыцца часткай нашага алфавіту.

Так утварыўся гэты чароўны, вясёлы, рознакаляровы і крыху дзіўны СВЕТ ЛІТАР, складзены з 33 маляваных гісторый. А апынуцца ў ім, каб пазнаёміцца з літарамі, вельмі проста: трэба толькі раскрыць гэтую кнігу.

Ваша пані Понюшка.

Алфавіт

На гэтым развароце ёсць усе 32 літары беларускага алфавіту.

Апостраф (') не з'яўляецца літарай, гэта знак. Ён абазначае асобнае вымаўленне літар, якія падзяляе. Спалучэнні літар ДЗ і ДЖ таксама не ўваходзяць у алфавіт, але могуць выражаць самастойныя гукі. Літара Ґ сустракаецца нячаста і абазначае выбухное вымаўленне Г. Літара Ў — асаблівасць нашага алфавіту, яе няма ў іншых мовах.

А Б В Г Ґ

Д ДЗ ДЖ Е Ё Ж

З І Й К

Л М Н О

П Р С Т

У Ў Ф Х

Ц Ч Ш Ы

Ь Э Ю Я

Аа

Авечка Агата заслала стол абрусам і прынесла з агарода свежыя ажыны і агрэст.
— Ах, як цудоўна пахнуць астры!
Яна накінула абхінанку, надзела акуляры і ўладкавалася ў крэсле. Авечка разглядае мастацкі альбом і чакае гасцей.

Бб

Бойкі бусел Барыс у саламяным брылі б'е ў бубен: бам-бразь, бам-бразь!
Боты звонка тупаюць па брукаванай дарозе.
Квітнее бэз.

Вв

На валошкавай палянцы расце вішнёвае дрэва. Усе збіраюць вішні!
Воўк Васіль у валёнках набраў вялікі ахапак. Вавёрка Вера і вожык Валер складаюць у вядро.

Гг (Ґґ)

Галубка Ганна, апранутая ў гарсэт на ґузіках, нясе гляк малака і грушы ў кошыку. На ґанак хаты, крытай ґонтай і абсаджанай гладыёлусамі, выйшаў гіль Глеб.
— Гэй-гэй! — выгукнуў ён і гучна зайграў на гармоніку гапак.

Дд

(дж, дз)

Дзяцел Дзям'ян дзяўбе стары дуб з дуплом: тук-тук, тук-тудук! Дзік Даніла збірае жалуды на абед.
Тут упалі першыя кроплі дажджу, узняўся вецер, і дзьмухаўцы адпусцілі свае дробныя пушынкі ў далёкае падарожжа.

Ее

Увечары месяц свеціць ясна. Елкі пакрытыя снегам.
Егер Ерафей надзеў заплечнік і, пакідаючы след за следам, выйшаў аглядзець лес.

Ёё

Ёг. Сямён імчыць па **лёдзе** на каньках і вязе купленыя ў аптэцы **ёд** і **мёд**.
Па **радыё** грае матлёт, а **лёзы** канькоў весела падпяваюць: жых-жых, жых-жых!

Жж

Пакой асвятляе прыгожая **жырандоля**. Пан **Ж**ыгімонт **Жабка**, урачыста апрануты ў **жакет** з **жабо**, чакае за сталом.
— **Ж-ж-ж-ж**! — гэта гудзе **жук Ж**ора, ён прынёс на дэсерт **жэле**.

Зз

Зязюля **З**іна **з**асталася ў лесе на **з**іму. Аднойчы ўзнялася **завея**. Руплівы **заяц** **З**міцер **з**але**з** на **зэдлік** і падзяліўся **зернем** са сваіх **з**апасаў.

— Частуйся, каб не **з**мёр**з**ла!

А на галінцы вісеў прывя**з**аны кімсьці **званок** і **з**агадкава **з**вінеў: дзінь-дзінь-дзінь!..

Йй

Бярозавы **гай** поўніцца рознымі гукамі. Гудзе пчаліны **рой**, залятаючы ў **вулей**. **Салавей** Я**ў**се**й** звонка спявае ля гняздзечка з **яйкамі**.

К к

Кот Кандрат ціха дрэмле на мяккай канапе ля шафы, поўнай кніг. На вешалцы вісіць кашуля, камізэлька і капялюш. У паветры чуваць салодкі пах кавуна. Напэўна, нехта толькі што чытаў казкі і на хвіліначку адышоў.

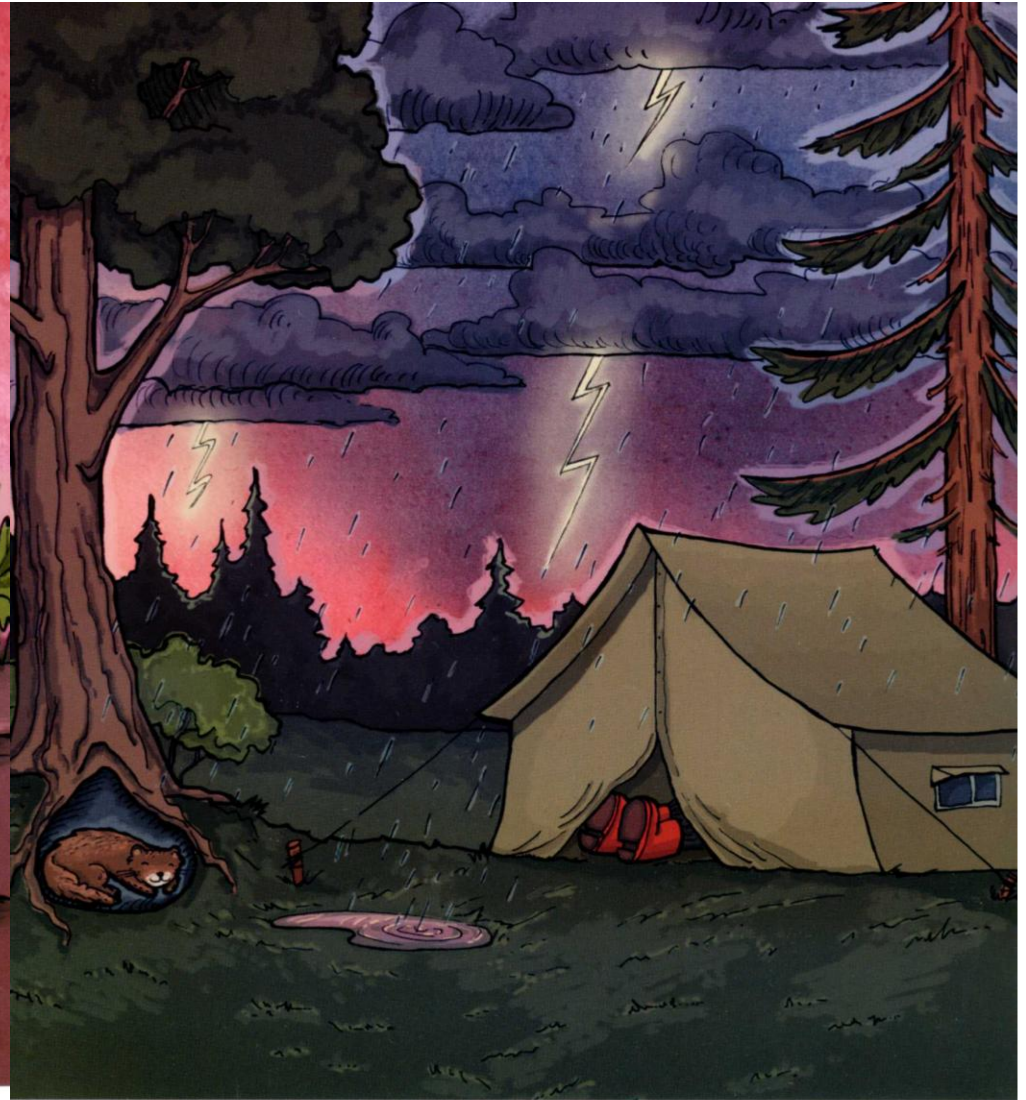
Л л

Увечары вакно, упрыгожанае разьбяной ліштвай, расчынілася. На двор выглянула ліса Ларыса, каб паліць з палівачкі свае лілеі. Ластаўка Люба ласкава пасвяціла ёй ліхтаром.

Мм

Мыш Марфа на градцы задаволена хрумсціць морквай. Па-над макамі пырхаюць матылькі Мірон і Міхась. Побач з імі кружляе малая мітуслівая мушка Марыся.

Нн

На небе разгулялася моцная навальніца, людзі і звяры затуліліся хто куды. Норка Надзея ўладкавалася ў нары пад каранямі ясеня, а вандроўнік Навум схаваўся ў намёце.

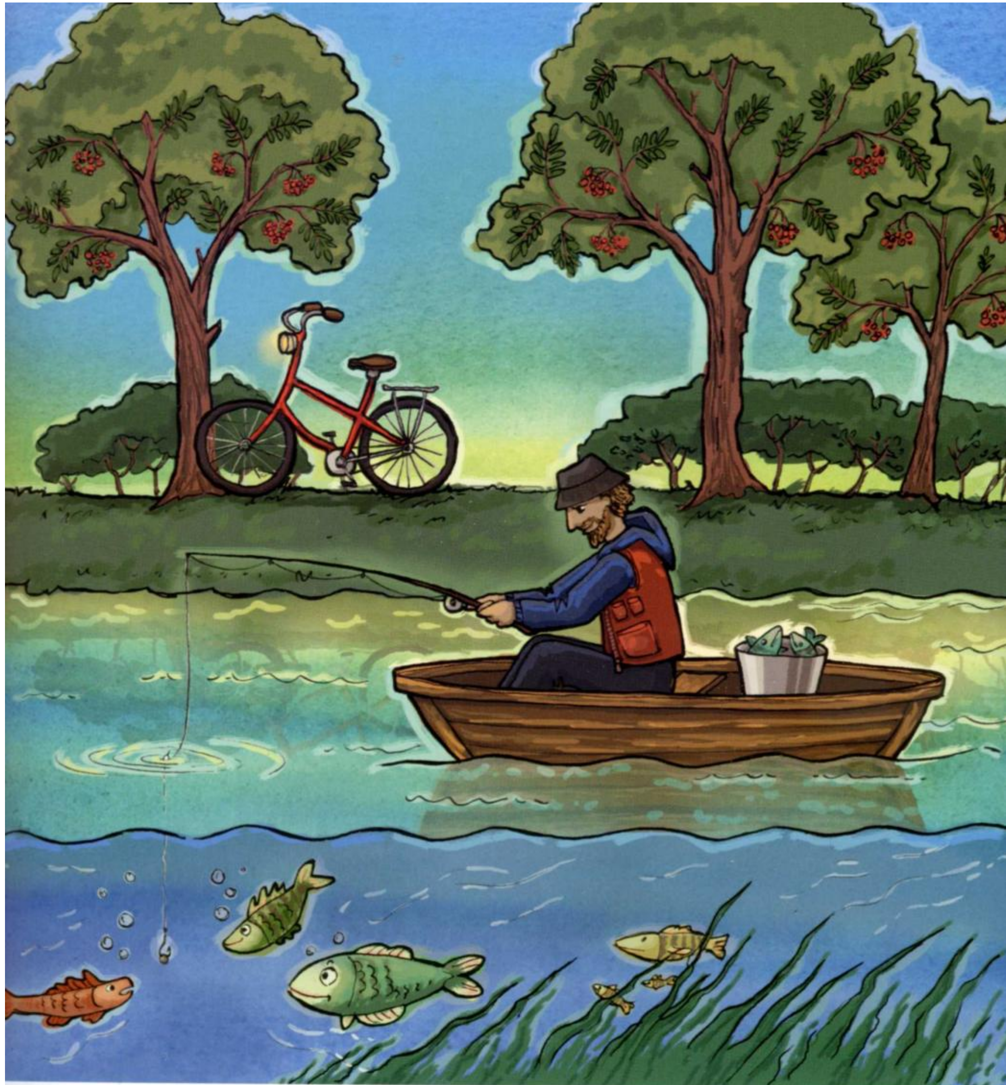
Оо

Горад ахінула вясновая ноч. На небе свеціць яркая поўня. З даху чуецца:
— Мяў-мяў! О, мя-я-я-у!
Гэта кот Лявон і котка Вольга спяваюць па нотах, быццам у оперы, оду зоркам.

Пп

Паўлін Паўлюк грае на піяніна польку. Ён шпарка перагортвае ноты і ўпэўнена цісне на педалі. А певень Пятро, узняўшы парасон, спявае жартоўныя прыпеўкі.

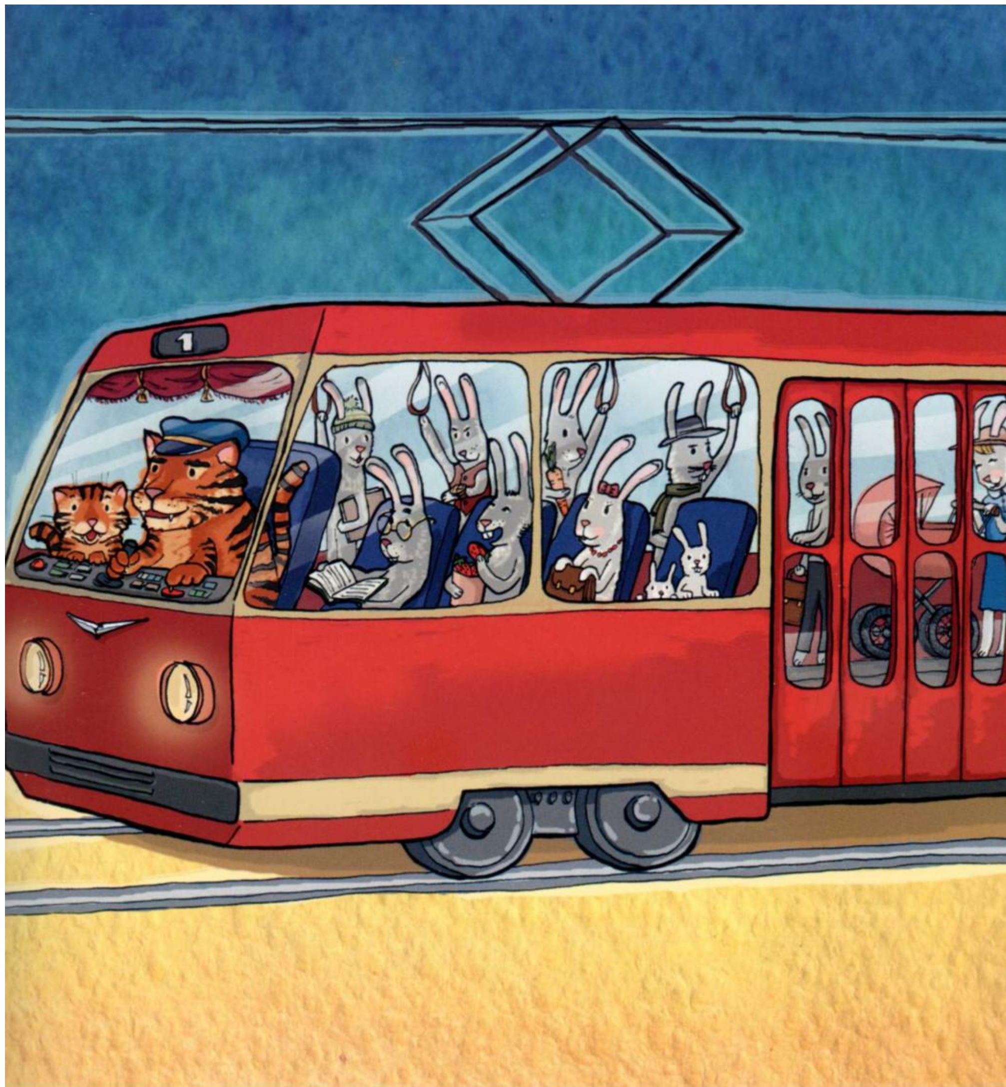
Рр

На беразе ракі растуць рабіны з гронкамі аранжавых ягад. Рыбак Рыгор вудзіць рыбу з самага ранку. Увечары ён вернецца дахаты на сваім чырвоным ровары.

Сс

Вясёлы сабака Сяржук стаіць, прыхіліўшыся да стогу сена, і грае на скрыпцы. А ўверсе, на стажары, сядзіць сарока Соф'я і стракоча, пазіраючы на спелыя суніцы.

Т т

Па рэйках хутка бяжыць **трамвай**: тух-тудух, тух-тудух! А ў ім таўкуцца **трусы** — цэлы тузін! Хтосьці трымае **торбу**, а хтосьці есць **трускаўкі**. **Трамваем** кіруе **тыгр-тата** Тодар, за ім захоплена назірае малое **тыграня** Тамаш.

У у

Над лесам і полем **узнімаецца** сонца. Яно зыркімі промнямі асвятляе хату на невысокім **узгорку**. На драўляным **услоне** сядзяць дзед Уладзімір з **унукам** Усяславам. На іх тварах — **усмешкі**.

Ўў

Маладая **дзяўчына** Аўгіння, адзетая ў вышываную кашулю з **каўняром**, сядзіць на верандзе. Яна спрытна прадзе **воўну** на **калаўроце**. Побач незаўважна паўзе **смоўж** Гаўрыла.

Фф

Вакно прыкрыта лёгкімі **фіранкамі**, на падваконні стаяць вазоны з **фіялкамі**. Праз адчыненую **фортку** чуваць грукатанне. Франак сеў на падваконне, каб палюбавацца на святочны **феерверк**.

Хх

У небе над **хвоямі** павісла цёмная **хмара**, а **хутар** быў яшчэ далёка. **Хлопец** **Х**арытон і дзяўчына **Х**адосся **х**утчэй пабеглі да**х**аты, **х**аваючыся ад дажджу пад вялікай **хустай**.

Цц

Цароўна Та**цц**яна выйшла з **палаца** і рушыла да **царквы**.

— С**ц**еражыся **цмока**! — крыкнуў **цар** **Ц**іхамір. А **цмок** **Ц**ерах тым часам **ц**ікаваў і думаў, як бы с**ц**апаць **ц**удоўную **цароўну**.

Чч

Уздоўж берага, парослага мячзўнікам, плыве човен. У чоўне стаіць чапля Часлава. Насустрач ляціць чмель Чэсь і нясе чабор.

— Якія ў вас добрыя чырвоныя чаравікі! — заўважыў чмель.

— А ў вас чароўны чабор! — адазвалася чапля.

Шш

Ля шпакоўні на дрэве шчабеча шпак Мілаш. Сухое лісце шамаціць: шорх-шорх-шорх! Шчанюк Галляш у цёплай шапцы і шаліку ідзе з возера. Ён шчаслівы, бо ўлавіў шчупака.

Ыы

Бык Кірыла ідзе ад млына, а насустрач крочыць мыш Ірына.

— Дабрыдзень! Што нясеш? — пытае бык.

— Сыр, — кажа мыш. — А гэта шыпшына табе на добры настрой.

Ьь

Увесну сонца дорыць прамень за праменем, і мяккі цень кладзецца на снег. Рысь Альбіна і лось Андрусь выйшлі з лесу пагрэцца. Які цудоўны дзень!

Ээ

Глушэц-настаўнік Ахрэм распавядае пра экалогію. Падняўся на зэдлік, піша на дошцы крэйдай і тлумачыць:
— Беражыце прыроду: эканомце электраэнергію.

Юю

У бабулінай хаце ёсць печ з юшкай, люстэрка і ключ ад пуні. Юнак Юрка сядзіць на падлозе і круціць свой стары юрок, узгадваючы дзяцінства.

Я я

Яхта імкліва плыве наперад. Янот Ягор — капітан, а яшчарка Якуб — матрос. На борце вісіць новы якар, а ў каюце ёсць правіянт — запас яблыкаў.

(апостраф)

Уначы надвор'е стаіць яснае і ў небе праглядаецца кожнае сузор'е. На ўзгор'і месціцца лясок, дзе жыве сям'я вераб'ёў.

— Ф'ю-ф'ю! — ціўкаюць птушаняты.

Пачысцілі пер'е — і спаць.

Слоўнік-Падказка

Націск у словах абазначаны падкрэсліваннем. Памятайце, што ў беларускай мове літара О амаль заўжды пад націскам.

Абхінанка — вялікая цёплая хуста.
Брукаваны — (пра дарогу, плошчу і г.д.) роўна выкладзены камянямі.
Брыль — капялюш з шырокімі палямі.
Гай — невялікі, звычайна ліставы лес.
Гарсэт — жаночая камізэлька, часцей за ўсё на ґузіках ці шнуроўцы.
Ґонта — будаўнічы матэрыял для крыцця даху і сцен у выглядзе драўляных дошчачак.
Гронка — вялікая колькасць ягад ці дробных пладоў, якія шчыльна растуць на адной галінцы.
Егер — вартаўнік лесу і лясных жывёлаў.
Ёг — вельмі здаровы чалавек, які робіць фізічныя і духоўныя практыкаванні згодна з вучэннем ёгі.
Жабо — вялікі каўнер у выглядзе складак вакол шыі ці на грудзях.
Жырандоля — фігурны, багата аздоблены свяцільнік, які замацоўваецца на столі.
Імжа — ападкі ў выглядзе вельмі дробных кропелек вільгаці.
Істопка — гаспадарчая пабудова для захоўвання гародніны і садавіны.
Калаўрот — прылада для прадзення лёну і воўны ў хатніх умовах.
Камізэлька — прадмет адзення, які закрывае верхнюю частку тулава і не мае рукавоў і каўняра.
Ліштва — аздабленне вакна ў выглядзе накладных фігурных планак.
Матлёт — адзін з народных пабытавых танцаў; танчыцца парамі ў коле.
Мячэўнік — балотная расліна са шчыльнымі карычневымі суквеццямі на высокім сцябле; тое ж, што рагоз.
Ода — урачыстая песня, прысвечаная нейкай асобе ці падзеі.
Полька — хуткі народны парны танец, распаўсюджаны амаль па ўсіх краінах Еўропы.
Правіянт — харчовы запас для нейкай выправы.
Пуня — гаспадарчае памяшканне для захоўвання сена.
Руплівы — клапатлівы ці старанны.
Стажар — уваткнуты ў зямлю шост, вакол якога накідваюць стог сена.
Трускаўкі — салодкія ружова-чырвоныя буйныя ягады; тое ж, што клубніцы.
Тузін — адзінка колькасці, роўная 12.
Фіранка — заслона на вокны, найчасцей з тканіны.
Хутар — невялікае паселішча на адну сям'ю, адасобленае ад вёсак і гарадоў.
Юшка — засланка, якой зачыняюць комін печы, каб з хаты не выходзіла цёплае паветра.